

„COPILĂRIE RĂSTIGNITĂ ÎN GULAGURILE SIBERIENE...”

Cazul familiei Vasiliev din s. Molovata, raionul Dubăsari

În vizită la dl Boris Vasiliev. Sâmbătă, 12 ianuarie 2013, am mers în vizită la dl Boris Vasiliev, autorul cărții de memorii „Stalin mi-a furat copilăria”. Împreună cu soția sa Alexandra, despre care scrie în carte, dl B. Vasiliev locuiește în satul Sărătenii Vechi, raionul Telenești.

Am făcut schimb de publicații. Dumnealui mi-a oferit ediția a doua a cărții[1], care include câteva momente noi importante, referitoare la tematica Gulagului.

Este vorba de mărturiile supraviețuitorului Gulagului Petru Codrițchi din Bravicea, care la doar 17 ani a fost condamnat pentru că era membru al organizației de tineret *Majadahonda* și care a supraviețuit în Ivdeli-lag datorită unui accident de producție (p. 359).

Alt caz. De astă dată s-a întâmplat la săparea Canalului Volga-Don (1948-1952). Ion Petică (a murit în 2005) i-a povestit dlui Boris Vasiliev cum a fost mințit de către milițianul de sector cu promisiunea de a-l scuti de trimiterea la FZO[2], (care a luat și bani de la tatăl băitului), cum a fost ademenit în sediul consiliului sătesc în care a fost arestat, bătut și apoi condamnat la munci silnice pe un termen de 25 de ani. Astfel, a nimerit la construirea Canalului Volga-

Don. Ion Petică povestea: „...Am săpat cu hârlețele peste o sută de kilometri de canal. Lucram ca niște robi... Sute de mii de oameni săpam, rânduiți pe un fel de treapta a doua, ceilalți pe a treia și tot așa, până când țărâna ajungea la suprafață, trecând din mână în mână. Zona era înconjurată cu sârmă ghimpată, păzită de soldați și de câini-lupi...” La întrebarea dlui B. Vasiliev dacă nu a încercat să evadeze, I. Petică i-a povestit una din întâmplările deosebit de sângeroase, la care a fost martor. A povestit despre doi militari ruși, care au fost condamnați pentru că nimerise în prizonierat la nemți. Aceștia au evadat. Dar peste mai bine de o lună deținuții au fost adunați și așezați în forma literei rusești „II”. La ordinul călăului, ofițer NKVD, cei doi au fost aduși. „...Nu-i recunoșteam. Abia de se mai țineau pe picioare,

se uitau la noi cu ochii plini de groază. N-o să uit o viați ochii ceia...” Ofițerul NKVD a strigat: „Cine va îndrăzni să evadeze, va păți ca ei. Dați drumul la câini!” În aceeași clipă, o haită de câini-lupi dresați..., ținuți flămânzi câteva zile i-au prăbușit pe cei doi oameni nenorociți la pământ. Era un fel de ghem cu răcnete disperate, amestecat cu hârâială de câini sălbatici... În câteva secunde totul s-a sfârșit! Un boț de pământ frământat cu sânge... Atâta a rămas din cei doi bravi soldați ruși, care au luptat în război pentru gloria criminalului Stalin...” (p. 362).

Și când stai și te gândești că cele descrise mai sus au avut loc deja după ce URSS a semnat Declarația universală a drepturilor omului, elaborată în cadrul ONU... Face oare să mai citez din acest document articole referitoare la drepturile omului, pe care țările-membre, inclusiv și în primul rând, URSS, l-au semnat și s-au obligat să le respecte cu strictețe?

În discuția cu dl Boris Vasiliev am precizat mai multe detalii, referitoare la memoriile publicate de dumnealui. Dl B. Vasiliev a confirmat, că din satul Molovata, în 1941, au fost deportate familii, care nu au fost înregistrate în *Cartea Memoriei*. Una din acesta este familia Vidru, Elena și Vasile, și copiii acestora Maria, Serafim, Gheorghe și Victor. Dl B. Vasiliev spune că, în 1941, au fost deportate din s. Molovata cel puțin 10 familii și se va strădui să le nominalizeze în viitorul apropiat.

Am discutat despre epopeea restituirii casei părintești. Astăzi la Molovata trăiesc surorile dlui

Boris Vasiliev Nadejda (n. 1928) și Valentina (n. 1938), cealaltă soră, Anastasia (n. 1935) locuiește la Orhei. Sora mai mare Nadejda, cea care a născut un băiat în pușcărie și care a murit în Siberia, nu s-a mai căsătorit după ce venise din Gulag, respectiv – nu are copii. Iar soțul ei, P. Stavinschi, după tentativa eșuată de a evita deportarea soției Nadejda, s-a căsătorit cu o altă femeie. “Am avut o copilărie, afirmă dl Boris Vasiliev, răstignită în gulagurile siberiene...”

Am vorbit detaliat și despre evadarea familiei Vasiliev (mama cu cei patru copii) din localitatea Tundrino, în 1946, despre vulgarizarea (falsificarea) tragediei deportărilor de către unii autori și alte detalii interesante.

Am vorbit, de asemenea, despre soarta supraviețuitorilor Gulag-ului, originari din satul

Sărătenii Vechi, raionul Telenești. Din cei deportați în viață a rămas doar unul.

La inițiativa dlui Boris Vasiliev, la intrarea în cimitirul satului, nu departe de biserică, sătenii au ridicat o cruce în memoria celor ce nu s-au mai întors din Gulag (vezi foto).

Domnul Boris Vasiliev este plin de energie și animat de dorința de a redacta o carte nouă, cu realizarea unor experimente, ce ar confirma sau infirma anumite informații, publicate în

memoriile altor autori. I-am dorit succes în ceea ce-și dorește să realizeze.

Țin să mulțumesc și pe această cale domnului Boris și doamnei Alexandra Vasiliev pentru ospitalitatea oferită și pentru noile și utilele informații, servite Istoriei.

Drama familiei Vasiliev, oglindită în documentele timpului.

În cele două ediții ale cărții lui Boris Vasiliev „Stalin mi-a furat copilăria” au fost publicate documente din arhive, referitoare la drama prin care a trecut una din familiile basarabene. Cu permisiunea dlui autor, am tradus unele din acele documente și le prezint mai jos.

Documentul nr. 1^[3].

Este vorba de o Notă informativă, redactată de ofițeri responsabili ai NKGB, bazată pe pârre ale unor cozi de topor, de care nu am dus niciodată lipsă. Am păstrat

textul original, chiar dacă sunt unele greșeli (de exemplu, e scris „Coșeri”, azi – Cocieri); în paranteze dreptunghiulare am făcut precizările necesare înțelegerii cuvintelor abreviate folosite în document etc.

În iulie 1934 fostul OGPU a fost încorporat în NKVD ca una din Direcții (GUGB); în februarie – iulie 1941 a existat Comisariatul poporului pentru securitatea statului ca comisariat distinct – NKGB; din iulie 1941 până în aprilie 1943 NKGB s-a aflat în cadrul NKVD. Scriu asta pentru că pe blanchete tipărite apare în unele cazuri NKGB, în altele – NKVD.

„APROB”
[Şeful] direcţiei NKGB Orhei
LOCOTENENT AL SECURITĂŢII STATULUI
/GOLDBERG/

Str. [Strict] secret

NOTĂ INFORMATIVĂ

VASILIEV Ilia Dmitrievici, a. n. [anul naşterii] 1903,
originar din satul Coşeri, din ţărani,
ţăran-chiabur, moldovean, cetăţean
al URSS, fără de partid, locuieşte în satul
Malovata, raionul Susleni.

Până la restabilirea Puterii Sov. [sovietice] în Basarabia, în perioada anilor 1938-1940, VASILIEV I.D. a lucrat în calitate de primar în satul Malovata, r-nul Susleni. Ocupând acest post, [el] a promovat politica guvernului burghez român /f. d. [fila din dosar] 3, 6-7/.

VASILIEV a fost proprietar al unei gospodării de chiaburi, a fost în posesia a circa 15 ha de pământ, a recurs la forţa de muncă năimită. /f. d. 6/. Afară de asta, VASILIEV a fost un informator secret al jandarmeriei române, ceea ce se confirmă prin materialele de arhivă /f. d. 5/.
[Trebuie] arestat.

COMPONENTA FAMILIEI: Soţia Maria, a. n. 1904, fiica
Nadejda, a. n. 1929, fiul Boris,
a. n. 1932, Anastasia, a. n. 1934,
şi fiica Valentina, a. n. 1938.
Urmează a fi [trebuie] deportaţi.

ÎMPUTERNICIT OPERATIV SUP. [Superior] AL NKGB D. [Direcţia] ORHEI
LOCOTENENT INFERIOR AL SECURITĂŢII STATULUI
/GONCEARENCO/

Documentul nr. 2[4].

După ce a fost reţinut şi după ce i s-a dresat Ancheta arestatului, Ilie Vasilev a fost trimis în regiunea Sverdlov a RSFSR, unde i s-a citit verdictul.

Aşa dar, fiind cetăţean român cu acte în regulă, împotriva voinţei lui, I. Vasilev a fost decretat cetăţean al URSS şi condamnat pe teritoriul URSS, în conformitate cu legislaţia acelei ţări.

Pe document, sus, în stânga, cu mâna, a fost scrisă rezoluţia procurorului regiunii Sverdlov „Pentru conf. spec.” [consfătuirea specială], semnătura [indescifrabilă] şi data – 20 VI 42.

„APROB”

Şef.[şeful] Direcţiei NKVD DIN REG. SVERDLOV
MAIOR SUPERIOR AL SECURITĂŢII STATULUI
(BORŞCEV)

Rechizitoriu

„APROB”

Pentru Vasilev propun pedeapsa de 8 ani în lagăre de muncă corecţională

Loc [ţitorul] procurorului regional

[Semnătura indescifrabilă]

29 mai 1942

RECHIZITORIU

asupra dosarului de urmărire penală nr. 03392

de învinuire a lui VASILIEV Ilia Dmitrievici

de comitere a crimei

prevăzute de art. 58-13 al CP al RSFSR

Pe data de 13 iunie 1941, secţia raională Orhei a NKVD din RSS Moldova a fost arestat şi supus urmăririi penale pentru activitate contrarevoluţionară VASILIEV I.D.

În rezultatul urmăririi penale a fost stabilit, că în perioada fostului guvern român VASILIEV a fost informator al postului de jandarmi şi se afla în legături personale cu şeful postului de jandarmi din satul Maloveta [aşa e în document, greşit], raionul Susleni, CALUŞ, pe care îl informa despre persoanele cu predispoziţii revoluţionare din satul Maloveta.

Din anul 1938 până la instaurarea Puterii sovietice în Basarabia [Vasilev] a fost primar în sat, a promovat în viaţă politica autorităţilor române, îndreptată spre asuprirea celei mai sărace părţi a populaţiei (f. d. 5, 7, 8-9, 12-13).

Pe baza celor expuse mai sus este ÎNVINUIT:

VASILIEV Ilia Dmitrievici, a. n. 1903,

originar din satul Coşeri, raionul Dubăsari, Moldova,

moldovean, cetăţean al URSS, fără

de partid, studii primare, chiabur, căsătorit, până la arestare a lucrat în gospodăria proprie, a locuit în s. Maloveta, raionul Susleni, RSS Moldova.

ÎN URMĂTOARELE:

În perioada puterii românilor în Basarabia a fost informator al postului de jandarmi, informa despre persoanele cu predispoziţii revoluţionare. Din anul 1938 până la instaurarea Puterii sovietice în Basarabia [Vasilev] a fost primar în sat, a promovat activ în viaţă politica autorităţilor române, îndreptată spre asuprirea celei mai sărace părţi a populaţiei, adică în crimă, prevăzută de art. 53-13 a CP al RSFSR.

A recunoscut că este vinovat în învinuirea ce i s-a adus, afară de aceasta vinovăția este demonstrată de depozițiile martorilor GRIȚKO N. și MORACHENKO F.Ia. (f. d. 8-9), precum și de informația din arhivă (f. d. – [e șters]) Având în vedere prevederile art. 208 al CPP al RSFSR, a trimite dosarul de urmărire penală nr. 03391 de învinuire a lui VASILIEV I.D. Consfătuirii Speciale din cadrul NKVD al URSS și consider a-l condamna pe VASILIEV I.D. la 8 ani de muncă corecțională în lagăre.

Alcătuit la 19 februarie 1942,

or. Sverdlov.

ÎMPUTERNICIT OPERATIV SUP.

SERGEANT AL SECURITĂȚII STATULUI (COMISSAROV)

„DE ACORD”: LOCT. ȘEF. DE URMĂRIRE PENALĂ

NKVD RSSL [Letonia sau Lituania?], LOCOTENENT AL SECURITĂȚII STATULUI

(SUHOV)

[Sunt semnăturile celor doi ofițeri și, cu mână, în stânga e scris: „A introduce dosarul în ședința conf. spec”. Semnătura indescifrabilă]

NOTĂ INFORMATIVĂ: 1. Acuzatul VASILIEV I.D. a fost arestat pe data de 13.VI. 1941

și este închis în lagărul Ivdeli al NKVD al URSS

2. Nu există probe materiale.

ÎMPUTERNICIT OPERATIV SUP.

SERGEANT AL SECURITĂȚII STATULUI (COMISSAROV)

Următorul document (aici nu-l public) demonstrează că pe data de 15 iulie 1942 Consfătuirea specială a NKVD al URSS a luat decizia de a-l condamna pe Ilie Vasiliev la 8 ani de muncă forțată în lagărele Gulag-ului. A fost indicat: Lagărul din or. Ivdeli[5]. Din carte aflăm, că la 13 martie 1943 Ilie Vasiliev a decedat în același lagăr. În august 1990 I. Vasiliev a fost reabilitat. Post-mortem.

În noaptea de la 12 spre 13 iunie 1941 soția lui Ilie Vasiliev, Maria Vasiliev cu cei patru copii ai lor, au fost ridicați, urcați în tren și duși în Siberia. Despre asta scrie dl Boris Vasiliev. În 1946 familia Vasiliev, mama cu cei patru copii ai ei, a evadat din Gulag, întorcându-se în satul natal din Basarabia. Dar nu pe mult timp: în 1949 Mariei Vasiliev și fiicei ei mai mari Nadejda, după soț – Stavinschi, gravidă în luna a noua li s-a dresat un alt dosar în care au fost învinuite de evadare din Siberia. Calvarul a reînceput...

În imagini, de sus în jos:

1. Dialog cu dl Boris Vasiliev la dumnealui acasă, Sărătenii Vechi, r. Telenești, 12 ianuar. 2013.

2. Memorialistul lasă autograf pe cartea sa.

3. Cruce în memoria celor deportați în Siberia.

4. Lângă crucea de lemn, dl Boris Vasiliev a îngropat câteva oseminte ale ostașilor români, găsite într-o groapă comună la Chișinău, în timpul în care se distrugea, la ordinul autorităților comuniste orășenești.

Luate de dl B. Vasiliev într-o pungă, au fost îngropate sub crucea din imagine.

Prof. univ., dr. hab. Anatol PETRENCU,

președinte al INIS „ProMemoria”

12-13 ianuarie 2013.

[1] Boris Vasiliev. *Stalin mi-a furat copilăria*. Ediție revăzută și adăugită, Chișinău, Editura Litera, 2012, 464 p. + foto.

[2] Abreviere de la rusescul *Fabricino-zavodscoie obucenie* [Învățământul din cadrul fabricilor și uzinelor], învățământ primar în URSS, în timpul căruia tinerii de la orașe și sate deprindeau lucruri elementare de activitate în producție. Dura de regulă 6 luni.

[3] B. Vasiliev, *op. cit.*, p. 378.

[4] *Ibidem*, p. 385-386.

[5] *Ibidem*, p. 387. Lagărul de muncă forțată din or. Ivdeli, regiunea Sverdlov, a funcționat între 1937 și 1960. Specializat în tăierea pădurii, fabricarea mobilei, încălțăminteii, construirea aerodromului lângă or. Ivdeli etc. Vezi: *Sistema ispravitelino-trudovîh lagherei v SSSR, 1923-1960. Spravocinic* [Sistemul lagărelor de muncă corecțională în URSS, 1923-1960. Ghid], Moscova, Editura Zvenia, 1998, p. 227.

BORIS VASILIEV A TRECUT PRIN IADUL BOLȘEVIC

Sunt convins: cartea de memorii[1], redactată de Boris Vasiliev, a fost deja citită de sute, poate mii, de oameni. Este o expunere a vieții unui om, membru al unei familii de gospodari basarabeni, nici bogată, nici săracă, dar soarta căreia, tot așa ca și a altor mii de alte familii asemănătoare, a devenit dramatică datorită invadării României de către vecina ei din est, URSS, în iunie 1940.

Scopul acestei prezentări este evidențierea imensei drame, pricinuite acestei familii modeste de români basarabeni de către regimul totalitar bolșevic, atotputernic la acel moment.

Nu mi-am pus drept scop să corectez unele mici inexactități istorice, pe care le-a comis autorul (de exemplu, „...feciorul [lui Iosif Stalin], general-locotenent de aviație Vasili Stalin a murit la numai patruzeci și șapte de ani”, p. 239). Feciorul lui I. Stalin, Vasili, s-a născut la 21 martie 1921 și a murit la 19 martie 1962, după versiunea medicilor, de intoxicare cu alcool[2]; avea, deci, 41 de ani. Nu vreau nici să evidențiez unele contradicții ce apar în narațiunea memorialistului.

Cartea are o *Prefață*, semnată de dl Nicolae Dabija, intitulată „O rețută a neuitării” (p. 3-4), nouă părți și *Epilog*.

La începutul lecturii cititorul este puțin derutat de modul de exprimare al autorului, unele propoziții fiind versuri în proză. De exemplu: „Duminicile și de sărbători, tot tineretul-floare se cufunda în grădini la plimbare: cete de flăcăi frumoși, voinici ca niște zmei; fete sprintenele în cârduri de rândunele, – pe unde călcau, flori răsăreau, la cine se uitau, inimi ademeneau” (p. 15). Autorul expune într-o formă puțin romanțată descendența sa, descrie locul nașterii și copilăriei – satul Molovata, raionul Dubăsari. Familia Vasiliev – tatăl, Ilie, n. în 1903; mama – Maria, n. în 1904, fiica Nadejda, n. în 1929, feciorul Boris, autorul memoriilor, n. în 1932, fiicele Anastasia, n. în 1934 și Valentina, n. în 1938[3] – a fost o familie de agricultori, cu pământ moștenit de la părinți, cu proprietate agonisită din muncă proprie. În 1938 tatăl lui Boris Vasiliev, Ilie, fiind un bun gospodar, nefiind membru al vre-unui partide politic, a fost ales de locuitorii satului în funcție de primar (p. 59).

În iunie 1940 România a fost invadată de trupele URSS. La cei 8 ani ai săi, autorul a reținut intrarea „eliberatorilor” în satul natal, activizarea peste măsură a elementelor declasate din sat la devastarea pichetului de grăniceri români, nevoit să se refugieze, dar și a bunurilor, lăsate de alți refugiați la vest de Prut, locuitori ai satului Molovata. Autorul descrie cazuri de maltratare a refugiaților basarabeni din partea unor grupuri pro-sovietice, comise între satul Molovata și orașul Orhei.

Autoritățile invadatoare au inclus familia Vasiliev în categoria „dușmani ai poporului”, asta pentru că capul familiei, fiind primar, a promovat „politica guvernului burghez român” (caz deosebit de grav din punct de vedere al bolșevicilor); [curios, da politica cărui stat trebuia s-o promoveze primarul unei localități din România? – A.P.]), bineînțeles – „chiabur”, fiindcă a fost proprietarul a circa 15 ha de pământ și a folosit „a folosit munca năimită” (citată și tradus

din facsimilul documentului de arestare a lui Ilie Vasiliev și de deportare a familiei Vasiliev de la p. 399), ceea ce însemna în mentalitatea bolșevică „exploatarea omului de către om”.

Dl Boris Vasiliev își amintește coșmarul „ridicării” oamenilor din Molovata în noaptea de la 12 spre 13 iunie 1941, îmbarcarea lor în vagoane, deja cunoscute de toți, din atâtea alte mărturii, și deportarea în Siberia. „Spre dimineață, la 15 iunie 1941, trenul trecea podul peste Nistru pe la Tighina, remarcă autorul. La Tiraspol s-a reținut mai mult, timp care nouă ni s-a părut o veșnicie. În vagonul, înfierbântat de soarele verii, era iadul de pe pământ (iadul încă nedescris, nefilmat, nepictat de maeștri ai artei din Basarabia, la rândul lor, persecutați, amenințați, cenzurați)” (p. 127).

În realitate băiatul de 9 ani trecea abia prin „porțile Iadului de pe pământ”. Adevăratul Iad va fi înainte. La distanță nu prea mare de Tiraspol trenul a oprit, militarii cu armele gata de tras foc au ordonat ca bărbații de la 18 ani în sus să iasă din vagoane. „De atunci, scrie dl Boris Vasiliev, nu l-am mai văzut niciodată...[pe tată-său]” (p. 128). Vă puteți imagina, dragi cititori, ce era în sufletul soției, Maria Vasiliev, rămasă cu copiii lor în vagon; ce era în sufletul copiilor, care – la momentul acela poate nu sesizau ce se întâmplă – că, de fapt, se despărțeau de tatăl lor pentru totdeauna.

Grea călătorie; în sfârșit, familia Vasiliev, de rând cu altele din Basarabia, a fost coborâtă în localitatea Kapraliha, raionul [în carte e scris greșit Arzamas] Armizon, regiunea Tiumeni. Autorul vine cu informații inedite: toată lumea matură a fost mobilizată în câmpul muncii, iar copiii rămâneau acasă (în una din case). Copiii localnicilor, educați în spirit comunist (pioneri) au dat dovadă de agresivitate față de copiii nou-veniți, bătându-i, autorul descriind și cazul unui omor („Pionerii lui Lenin omorau copii basarabeni”, p. 136). Toate acestea s-au materializat în iarna 1941-1942. În primăvara anului 1942, își amintește autorul memoriilor, familiile basarabenilor au fost din nou ridicate, duse cu trenul la Omsk, la un veritabil târg de robi, unde directori de întreprinderi, președinți de colhozuri sau sovhozuri, alți șefi, selectau forța de muncă. B. Vasiliev scrie: „După ce își „alegeau” numărul necesar de oameni, familiile alese erau scoase în afara zonei, încărcate în căruțe sau camioane și duse în direcții necunoscute. Cele mai mari drame, însoțite de lacrimi și răcnete, se petreceau atunci când clientul arăta cu degetul la vreo tânără de 16-18 ani, a cărei mamă era bolnavă și inaptă de muncă: „Tolico eio zabiraiu” [„Doar pe ea o iau”]” (p. 143).

Din lagărul de triere Omsk familia Vasiliev a fost ambarcată pe un șlep ce a navigat pe râul Irtiș, apoi pe râul Obi spre Cercul Polar de Nord. Au coborât în localitatea Vâsokii Mâs, consiliul sătesc Tundrino, districtul național Hantâ-Mansiisk.

Stimați cititori,

Acei dintre Dvs. care cunosc limba rusă, accesați, vă rog, „Tundrino” și faceți cunoștință (virtual) cu acele locuri, în care a fost deportată familia Vasiliev. A, da! Acum e altceva: drumuri moderne, infrastructură, căsuțe de vacanță. Și totuși, pădurea de jur-împrejur bagă frica în oase. Aici iarna durează 7 luni; temperaturile coboară la peste minus 40 de grade. În ciuda faptului că lemn era, că focul ardea în sobe zi și noapte, totuși în casele unde locuiau deportații era frig. Boris Vasiliev își amintește multe detalii ale vieții (și supraviețuirii) lui în

acele locuri, deloc prietenoase vieții omului. Mama și sora mai mare au fost mobilizate la munca forțată, muncă de robi (la săratul peștelui, p. 152), pentru o rație de pâine de 200 de grame pe zi. Condițiile de muncă erau de groază (autorul le descrie amănunțit). Dl B. Vasiliev a mers și la școala locală. Când a fost îndemnat să-l proslăvească pe Stalin pentru „copilăria lor fericită”, atunci, scrie autorul, „pentru prima dată, am simțit, am înțeles, am conștientizat că, într-adevăr, Stalin mi-a furat copilăria” (p. 158). Autorul reproduce din memorie multe tragedii prin care au trecut basarabeni exilați în Siberia de gheață. Aici a aflat o veste cutremurătoare: la 13 martie 1943 a murit tatăl lui, Ilie (p. 178). A fost și cazul evreiceii din Orhei Golda Pisarevschi, soția unui avocat din acest oraș: înainte de a muri, i-a dat tânărului Boris o pernuță rotundă de culoare roșie, perna de rugăciuni, și l-a rugat s-o ducă la Orhei. A doua zi G. Pisarevschi a fost găsită moartă (p. 202). Dl B. Vasiliev a îndeplinit rugămintea bătrânei; a adus pernuța la Orhei. Strâns legat de acest pasaj, dl B. Vasiliev formulează următoarea întrebare: „...Nu pot înțelege cum victimelor de origine evreiască ale regimului fascist au fost identificate, li s-au înălțat monumente, iar evreii torturați, omorâți de călăii comuniști în lagărele siberiene, mult mai multe la număr, dați uitării, fără a fi măcar reînținuți, fără a fi răzbunați. N-a fost tras la răspundere nici un călău NKVD-ist. De ce oare?” (p. 203).

În 1946 familia Vasiliev a primit permisiunea de se întoarce la baștină. Dar documentul a fost rupt de un ofițer NKVD în fața mamei, Maria Vasiliev, sub pretextul că „dușmanii poporului” trebuie să muncească în continuare în locurile de detenție. În așa condiții, Maria Vasiliev a decis să evadeze împreună cu copiii. Autorul descrie amănunțit lungă și primejdioasă cale înapoi, spre Basarabia iubită. Revenind în patrie, B. Vasiliev a găsi-o tristă, înfometată. Era anul 1946...

[1] Boris Vasiliev. *Stalin mi-a furat copilăria*, Chișinău, Editura Baștina-Radog SRL, 2010, 480 p.; prezentarea și lansarea cărții: Eugen Gheorghiuță. *Stalin ne-a furat copilăria* și Viorica Țurcan. *Istorie vie – Boris Vasiliev și memoria colectivă // Literatura și Arta*, 2011, 14 aprilie.

[2] Vezi, de pildă: *Vasili Stalin a murit de etilism la 41 de ani // Timpul*, 2002, 5 aprilie.

[3] Am citat din *Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist*, vol. II, Chișinău, Editura „Știința”, 2001, p. 157. Autorul, dl Boris Vasiliev, scrie că în 1926 s-a născut sora mai mare, Alexandra, apoi cea mijlocie, Nadejda, în „casa nouă”, deducem, 1928; în 1935 s-a născut Anastasia și 1938 – Valentina (p. 31-32).

FAMILIA VASILIEV A TRECUT PRIN IADUL BOLȘEVIC (partea a II-a)

Autorul memoriilor a descris lungile și chinuitoarele zile ale foametei, provocate de regimul comunist de ocupație (1946-1947) din RSSM. Din cele relatate, conchidem că familia Vasiliev a supraviețuit datorită ajutorului alimentară, oferit de bunelul autorului din Molovata, ajutorului oferit de alte rude și datorită eforturilor supraomenești ale membrilor familiei de a învinge foamea.

Nu a trecut mult timp și familia Vasiliev a fost lovită din nou de o altă nenorocire: o nouă deportare în Siberia. Autorul memoriilor scrie că sora lui mai mare, Nadejda, se căsătorise cu un veteran al războiului, Profir Stavinschi, și era în așteptarea primului lor copil. În cadrul familiei se considera, că dacă soțul este un erou al războiului antihitlerist, iar soția acestuia este gravidă în ultima lună, Statul sovietic îi va lăsa în pace. Nu a fost să fie! În noaptea de la 12 spre 13 iunie 1949 oameni înarmați (militari) au intrat în casa bunelului domnului Boris Vasiliev, fiind în căutarea mamei lui Boris, Maria. Negăsind-o în casă, l-au ridicat pe Boris și l-au dus la primărie (consiliul sătesc). Iată ce mărturisește dl Boris Vasiliev: „Când am intrat, mai n-am leșinat... Mă temeam să deschid ochii... Nu! Nu!... Dumnezeu! Nu-i adevărat ce văd! Nu se poate! Nu se poate!... Mă duc eu, numai nu ea!... Pe un taburet, cu pânțelece la gură, ședea sora mea Nadia, arestată. N-am mai văzut până atunci ca unei femei însărcinate, care n-are voie să-și deranjeze pruncul, să-i curgă lacrimile întruna, neconținut... Se uita la mine printre șiroaiele de lacrimi, și nu spunea nimic... Nu se mișca, de parcă nici n-avea viață.” (p. 290-291). Când Maria Vasiliev a aflat că fiica ei Nadejda a fost arestată, a venit la autoritățile bolșevice, sperând s-o înlocuiască (p. 294). Boris a reușit să evadeze din ghearele NKVD, să se ascundă și, astfel, să evite cea de-a doua deportare, iar cele două femei, mama și fiica, au fost întemnițate.

Din povestirea dlui Boris Vasiliev aflăm că mama și sora lui n-au fost deportate în cadrul

„valului”, ci închise în temnița de la Orhei, după care, la 11 septembrie 1949, sora Nadejda a fost transportată la închisoarea din Chișinău, apoi deportată (p. 313), iar mama lui a fost un timp în lagărul de muncă pentru femei din RSSM, numit în bătaie de joc „Valea norocului” (p. 322), iar mai târziu – a fost și dânsa deportată în regiunea Tiumen (p. 338). De la autor mai aflăm, că în acele condiții de coșmar ale Gulagului stalinist, soră-sa a pierdut copilul (în pușcăria din Chișinău, p. 338). Din documentele anexate la sfârșitul cărții

deducem că Maria Vasiliev și Nadejda Stavinschi au fost condamnate și trimise în Siberia pentru evadarea din locul de detenție în 1946.

Din 1949 membrii familiei Vasiliev au mers pe căi diferite. Eroul „liric” al cărții, memorialistul Boris Vasiliev, a absolvit Școala pedagogică din Orhei, s-a căsătorit cu o colegă de școală, Alexandra Petică, originară din satul Sărătenii Vechi, tinerii însurăței au început munca pedagogică în satul Pogănești (atunci raionul Cărpineni); la scurt timp Boris a fost mobilizat în Armata sovietică, în care a absolvit Școala militară din Gomel (Bielorusia), specialitatea radionavigație și repartizat în Regimentul special a Guvernului URSS (Moscova). A devenit membru al ULCT (Uniunea leninistă comunistă a tineretului din URSS), primind diplome de merit (vezi imagini, p. 375).

Am scris în prima parte că nu voi corecta micile erori, greșeli factologice sau inexactități ale autorului cărții. Una, însă, mă văd obligat s-o fac. La p. 391 autorul scrie despre fiul

dictatorului Iosif Stalin, aviator militar, Vasili, care „acum, cu numele de familie schimbat în Vasiliev, putezea în cea mai îngrozitoare pușcărie din Kazan...” (p. 391).

În realitate, sub numele de Vasili P. Vasiliev, fiul lui Stalin a fost în pușcăria din orașul Vladimir, numită „Vladimirschiî Tertral”. Nu, nu „putrezea” aici, ci lucra în calitate de strungar, supra-împlinea planul de producție. A fost eliberat din pușcărie în 1960. I s-a interzis să locuiască în Moscova și Georgia și să poarte numele „Stalin”. În ianuarie 1962 a primit pașaportul cu numele Djugașvili și a trăit în orașul Kazani, unde a și murit de beție (am scris ceva mai sus despre asta).

Sunt interesante detaliile, oferite de autor, referitoare la scriitorul Alexandr Fadeev, președintele Uniunii scriitorilor din URSS, care s-a sinucis (392-393).

Fiind bun militar, dl Boris Vasiliev a beneficiat de un concediu de zece zile. Venind acasă, în Molovata, la casa bunelului, surpriză! A întâlnit-o pe mama și sora sa Nadejda, revenite din Siberia.

Urmează un set de documente în facsimil din dosarul familiei Vasiliev. Unele din ele sunt tipărite citeț, altele nu pot fi descifrate. Este important ca aceste documente (și altele, dacă mai există) să fie traduse în limba română și comentariile să fie făcute exact la subiect. De lucru mai este...

Ce este interesant?

Aflăm din carte:

Romeo Vanica, membrul formație „Mondial”, autorul nemuritorului cântec „De va veni la tine vântul...” este verișor cu Boris Vasiliev (p. 395);

Feciorul, Veaceslav Vasiliev, pasionat de muzică, este verișor cu Boris Focșa, actualul ministru al Culturii din RM (p. 82);

Dan Bălan, cel care „a dus faima Neamului Românesc din Basarabia în întreaga lume”, îndeplinind unul din visele autorului din surghiunul siberian și care l-a motivat să scrie cartea prezentată (vezi coperta, p. 4) este chiar nepotul domnului Boris Vasiliev, fiul Tanti Ludmila, prezentatoare emisiunii „Noapte bună, copii”.

Mai aflăm, dar nu din carte, ci din presă, că Mihai Balan, seful SIS din RM, este ginerele domnului Boris Vasiliev, tatăl lui Dan Bălan.

Pe cei care încă nu au reușit să citească memoriile domnului Boris Vasiliev îi sfătui s-o facă. Nu vor regreta.

În imagini (din cartea dlui Boris Vasiliev):

Sus: Călărași, RSSM. O demonstrație din anii stalinismului. Sub portretul lui Vladimir Lenin (stânga) e scris: „Lenin este drapelul nostru, puterea și arma”, iar sub imaginea lui Iosif Salin e scris: „Stalin înseamnă pace” (p. 333).

Jos: este facsimilul unui Angajament, impus cu forța de autoritățile locale, pe data de 15 august 1941, Mariei Vasilieva. Documentul demonstrează că nominalizata Maria Vasilieva nu are dreptul să părăsească Sovhozul *Razdolie* (în traducere înseamnă „Libertate”; Cătă fățărnicie!) din raionul Armizon, regiunea Omsk, nici chiar temporar, timp de 20 de ani, de la 11 iunie 1941 până la 11 iunie 1961.

Prof. univ., dr. hab. Anatol PETRENCU,

președintele INIS „ProMemoria”